

בכורות פרק שביעי מומין אלו

מומי אדם :

ויקרא כא,יז: דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך לדרתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלקיו
ויקרא כא,יח: כי כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח או חרם או שרוע
ויקרא כא,יט: או איש אשר יהיה בו שבר רגל או שבר יד
ויקרא כא,כ: או גבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשך
ויקרא כא,כא: כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגש להקריב את אשי ה' מום בו את לחם אלקיו לא יגש
להקריב
ויקרא כא,כב: לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל
ויקרא כא,כג: אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשם

מומי בהמה :

ויקרא כב,יח: דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אלהם איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר
יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעלה
ויקרא כב,יט: לרצונכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים
ויקרא כב,כ: כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם
ויקרא כב,כא: ואיש כי יקריב זבח שלמים לה' לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו
ויקרא כב,כב: עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה' ואשה לא תתנו מהם על המזבח
לה'
ויקרא כב,כג: ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו ולנדר לא ירצה
ויקרא כב,כד: ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' ובארצכם לא תעשו
ויקרא כב,כה: ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלקיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם

מומי בכור :

דברים טו,יט: כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאן הזכר תקדיש לה' אלקיך לא תעבד בבקר שורך ולא תגו בכור צאנך
דברים טו,כ: לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר ה' אתה וביתך
דברים טו,כא: וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לב' אלקיך

(בכורות מג, א)

משנה :

מומין אלו (האמורין בבכור), בין קבועין בין עוברים (כל זמן שהן בו) -
פוסלין באדם (לכהן, לעבודה);
ויתר עליהן: הכילון והלפתן והמקבן (מפרש בגמרא),
ושראשו שקוט וסקיפת (מפרש בגמרא),
ובעלי חטרות (חלדרוב"ש - פלוגתא; אבל הנן: כילון וליפתם וכולהו - דברי הכל): רבי
יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין;
הקרח פסול;
איזהו 'קרח'? כל שאין לו שיטה של שער מוקפת מאוזן לאוזן; אם
יש לו - הרי זה כשר.

גמרא :

אמאי (פסולין באדם)? והאיכא יבלת דלא כתיב באורייתא באדם? ותו:
'דק', 'תבלול', דלא כתיבי בבהמה (דאמרן גבי מומי אדם ולא כתיב בבהמה, דבשלמא
כולהו אינן דמנינן ביה, כמו: חוטיין, וזנב, העגל שאינה מגעת לארכובה - מכל מום רע נפקי! אלא דק ותבלול
איכא למיפרך: מדגלינהו רחמנא באדם, ובבהמה לא גלינהו - שמע מינה לא פסלי בבהמה)?
(ומשני): מילף ילפי מהדדי, דתניא: 'כאדם - לא נאמר בו 'יבלת',
בבהמה - לא נאמר 'דק' 'תבלול'; מניין ליתן את האמור של זה בזה
ואת האמור של זה בזה? - תלמוד לומר: 'גרב' 'גרב' 'ילפת' 'ילפת'
לגזירה שוה'.

מפניי דאי לא מפניי - איכא למיפרך: אדם מבהמה לא יליף, שכן
היא עצמה קריבה לגבי מזבח! בהמה מאדם לא ילפא, שכן נתרבה
במצות!

לאיי, אפנויי מפני: לכתוב רחמנא ילפת ולא בעי גרב, ואנא
אמינא: ומה ילפת דלא מאיסא הוי מומא, גרב - דמאייס (גרב דמאייס
מילפת, דקשה הוא כחרס, ומשקע בבשר, ועושה חריצין) - לא כל שכן! 'גרב' 'גרב'
דכתב רחמנא למה לי? - לאפנויי!

ולכתבינהו רחמנא כולהו (מומי) בחד (או באדם או בבהמה), ו'גרב' ו'ילפת'
הכא והכא (גרב לגזירה שוה, וילפת לגלויי עלה דגרב דמופנה הוא), ולילפו מחדא (אמאי
כתב עור ופסח ושבור והכא והכא)?

אהיאי (ליכתב)? בהי ליכתב רחמנא (דלילף איזך מיניה)? אי כתב באדם -
הוה אמינא 'כל דפסול באדם פסול בבהמה; קלוט וחוטין -

דליתנהו באדם (דאדם אינו מפריס פרסה, ואינן נוהגין בו מומי חוטיין: דאדם יש לו שיניים ואין נראין החוטיין, ובהמה - הוא דאית לה שיניים למעלה ונראין החוטיים, ונפסלת בפגימתן) - **בבהמה נמי לא ליפסלו** (להכי כתב רחמנא מומים בבהמה, ומנה בה קלוט וחוטין שנפגמו ושנגממו - דנפקי מחורין) ! ולכתוב רחמנא כולהו בבהמה? הוה אמינא 'כל דפסול בבהמה פסול באדם', גבן וחרום דליתנהו בבהמה (דגבן היינו שיש לו גבינים שקורין שורציל"ש, ובהמה לית לה גבינים, וחרום היינו שחוטתו שקוע בין שתי עיניו, ובהמה אין לה חוטם בין העינים) - באדם נמי לא לפסלו! ולכתבינהו רחמנא כולהו בחד, והנך דליתנהו באידך (דלא שייכי ביה): לכתוב רחמנא בבהמה, והנך דליתנהו באידך לכתוב באדם, ו'גרבי' ו'לפת' הכא והכא ולילפי מהדדי? אלא כתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל: כל פרשה שנאמרה ונשנית - לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה (והכא איכא חידוש באדם: גבן וחרום, ובבהמה: קלוט וחוטין).

אמר רבא: למה לי דכתב רחמנא מום באדם (דמומין פסולין באדם), מום בקדשים, מום בבכור (ומומין פסולין בבכור דכתיב (דברים טו, כא) וכי יהיה בו מום)? צריכא: דאי כתב רחמנא מום באדם - שכן נתרבה במצות; אדם מבכור בהמה לא אתי (כלומר: אי כתב בבכור ולא כתב בהנך - אדם מבכור לא אתי); (מה לבכור - דין הוא שיפסלו המום) שכן הוא עצמו קרב לגבי מזבח; קדשים מבכור לא אתי, שכן קדושתו מרחם; אדם מקדשים לא אתי (כלומר: אי כתב בקדשים ולא כתב בהנך - הנך לא אתו מינייהו), שכן הן עצמן קריבין; בכור מקדשים (חטאות ואשמות עולות ושלמים) לא אתי, שכן (אדם) קדושתו מרובה (במצות)! חדא מחדא לא אתיא, תיתי חדא מתרתי. מהי תיתי? לא לכתב רחמנא בבכור ותיתי מהנך? - מה להנך שכן קדושתן מרובה, ונוהגין בפשוטין; לא לכתוב בקדשים, ותיתי מהנך? - מה להנך שכן קדושתן מאליהן; לא לכתוב באדם, ותיתי מהנך? - מה להנך שכן הן עצמן קריבין לגבי מזבח - צריכי.

יתר עליהן באדם:

מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן: דאמר קרא: (ויקרא כא, כא) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן [הכהן לא יגש להקריב את אשׁי ה' מום בו את לחם אלקי לא יגש להקריב] - איש ששוה בזרעו של אהרן (הוא דבעי מומא, הא אין שוה בזרעו של אהרן - בלא מומא נמי מיפסיל).

(בכורות מג, ב)

מאי איכא בין מומא ל'שאינו שוה בזרעו של אהרן' (מאי איכא בין כהן הנפסל במום גמור לכהן הנפסל משום שאין שוה בזרעו של אהרן, דהיינו כילון וליפתן וכל הנך)? איכא משום אחולי עבודה: מומא מחיל עבודה, דכתיב (ויקרא כא, כג) [אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי] מום בו ולא יחלל [את מקדשי כי אני ה' מקדשם]; 'שאינו שוה בזרעו של אהרן' לא מחיל עבודה. מאי איכא בין 'שאינו שוה בזרעו של אהרן' ו'משום מראית העין' (כגון הנך דקחשיב במתניתין משום מראית העין: שמאוסין לראות, כגון: שנשרו ריסי עיניו, ונשטלו שיניו)? איכא בינייהו עשה (מי שאינו שוה בזרעו של אהרן - עובר בעשה אם עבד, דהכי משמע: השוה בזרעו של אהרן הוי כהן ויעבוד, שאינו שוה לא יעבוד, ולאו הבא מכלל עשה - עשה).

'כילון' - דדמי רישיה לאכלא (לכסוי של חבית: שחד מלמעלה ורחב מלמטה; וחבירו בסנהדרין בפרק 'זה בורר לו אחד' (דף כח:) 'זי אכלא לזנא').

'לפתא' - דדמי רישיה לגדגלידא דליפתא (לראש הלפת: שראשה רחב והולכת וכלה למטה);

תנא: 'וצוארו עומד באמצע ראשו' (שראשו בולט לאחוריו כלפניו).

'מקבן' - דדמי רישיה למקבן (גירסת רש"י: למקבא: לקרדום שערפו עגול וקצר ברוחב);

'ושראשו שקוט' - מלפניו (שראשו משופע מלפניו באלכסון, כעין כלי של נגר שקורין בשג"ג [כלי בעל שני ראשים חדים]);

'וסקיפת' - מאחוריו (שגובה ראשו חסר מאחוריו);

כדאמרי אינשי: שקיל פיסא (שנראה כמי שניטל ממנו חתיכה);

תנא: 'וצוארו שקוט ושמוט שקוט': דחביא מחבא (שראשו מוטל בין כתפיו, דדומה כמי שראשו שמוט: אשלווישו"ד)

'שמוט' - דאריך וּשמוט.

ובעלי חטרות: רבי יהודה [מכשיר, וחכמים פוסלין]:
דאית ביה עצם - כולי עלמא לא פליגי דפסלא, כי פליגי דלית
ביה עצם: מר סבר הא אינו שוה בזרעו של אהרן, ומר סבר:
קרקורא (חתיכה) דבישרא בעלמא הוא.

הקרח פסול:
אמר רבא: לא שנו אלא שאין לו (שיטה של שער מקפת מאזן לאזן) לאחריו ויש
לו לפניו, אבל יש לו לאחריו - כשר, וכל שכן שיש לו לאחריו
ואין לו לפניו (דטפי הוי נוי בשיש לו לאחריו ולא לפניו יותר מכשיש לו סביב כל הראש
ובאמצע הוי קרח).

ואיכא דמתני אסיפא: 'ואם יש לו - הרי זה כשר'; אמר רבא: לא
שנו (דיש לו כשר) אלא שיש לו (שיטה מקפת מאזן לאזן) לאחריו ואין לו
לפניו, אבל יש לו בין לאחריו בין לפניו (אבל יש לו נמי לפניו) -
פסול, וכל שכן שיש לו לפניו ואין לו לאחריו, ודאין לו כלל -
(כל שכן) דפסול.

אמר רבי יוחנן: הקרחנין והננסין והזבלגנין (שעיניהם זבות וזולגות מים)
- פסולין, לפי שאינן שוה בזרעו של אהרן
'קרחנין'? תנינא?! 'ננסין' - תנינא (במתניתין: 'הקפח והננסין והחרש')?
'זבלגנין' איצטריך ליה לאשמועינן (דלא תנן); ומהו דתימא משום
מראית העין (כלומר: והנן נמי איצטרכו, דמהו דתימא הא דפסיל להו במתניתין משום מראית העין -
פסיל להו, ולא עברו בעשה אי פלחי, להכי אשמעינן רבי יוחנן דמשום שאינו שוה בזרעו של אהרן).
והא כל היכא דאיכא משום מראית העין איתנא קתני? 'ושנשו
ריסי עיניו' (שערו שבבבת העין) פסול מפני מראית העין?!
מהו דתימא תני חדא והוא הדין לכולהו (מבעלי חטרות ואילך); דסלקא דעתא
אמינא הא דאפיקנא ממי שאינו שוה בזרעו של אהרן לעיל - לא קאי אלא אכילון וליפתן ומקבן, והנך דבבא
קמייתא).

והא כל היכא דאיכא (אחריתי משום מראית העין) מיהדר ומיתנא 'ושנשו
שיניו פסול משום מראית העין'?! (ומההיא ידענא דרישא דתנא 'מראית העין' - לא
קאי אלא אנשור ריסי עיניו, דאי אכולהו קאי - למה ליה למיהדר ומיתנא?)
אלא (הא דאתא רבי יוחנן) לאפוקי מהאי תנא, דתניא: 'הקרחנין והננסין
והזבלגנין כשרים, ולא אמרו 'פסול' אלא משום מראית העין' (דלא
פסיל להו אלא משום מראית העין, וקא משמע לן רבי יוחנן דהלכתא כמתניתין: דפסלא להו משום דאין שוין
בזרעו של אהרן).

מאן האי תנא?

רבי יהודה היא, דתניא: 'רבי יהודה אומר: (ויקרא א, ח) [וערכו בני אהרן]
הכהנים [את הנחתמים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח] - לרבות
הקרחנין' (שכשרים לעבודה). (מצאתיה בתורת כהנים [ויקרא דבורא דנזבה פרשתא ד פרק פרק ו משנה א])

משנה:

אין לו גבינין (שורציל"ש), או אין לו אלא גבין אחד - זהו 'גבן'
האמור בתורה.

רבי דוסא אומר: שגבינין שוכבין (ששערות גביניו גדולים ומוטלין על פניו).
רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: שיש לו שני גבין ושתי שדראות.

גמרא:

ו'גבן' - דאין לו משמע? ורמינהו: 'גבן' [ויקרא כא, כ]: או גבן או דק או תבלל בעינו או
גרב או ילפת או מרוח אשך] - שיש לו גבינין הרבה (ששני גבות עיניו מצטרפות, ואין הפרש
חלק בין זו לזו); אין לו גבינין, או אין לו אלא גבין אחד - מנין?
תלמוד לומר: 'או גבן'.

אמר רבא: זהו מדרש 'או גבן' (והכי קאמר: זהו או גבן האמור בתורה), רבי דוסא
אומר [שגבינין שוכבין] (ורבי דוסא פליג עליה, ולא דריש או) [רבי חנינא בן
אנטיגנוס אומר: שיש לו שני גבין ושתי שדראות]

למימרא דחיי (מי שיש לו שני גבין ושתי שדראות, דפסיל רבי חנינא בן אנטיגנוס)? והא
איתמר 'המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות', ואמר רב:

'באשה אינו וולד (ואינה טמאה לידה), בבהמה אסור באכילה (כנבילה: דנפל הוא, וכמת דמי, ולא מהניא ליה שחיטה) '!!
 כבר רמא ניהליה רב שימי בר חייא לרב (במסכת נדה), ואמר ליה:
 שימי את! אלא בששדרתו עקומה (שימי את. חכם גדול כמותך אינו יודע לתרץ מתניתין,
 דמשמע חיי - לאו בשני גבנין ממש קאמר, אלא ששדרתו עקומה ומיחזי כגבין ושדראות הרבה, וכי קאמינא
 אנא - בשני גבין ממש).

משנה:
 החרום פסול;
 איזהו 'חרום'?
 הכוחל שתי עיניו כאחת (שאינו לו כלל חוטם בין שתי עיניו, וכשהוא כוחל עיניו במכחול -
 יכול למשוך המכחול מעין לעין ואין החוטם מעכבו);
 שתי עיניו למעלה (כדמפרש בגמרא), ושתי עיניו למטה, עיניו אחת
 למעלה ועיניו אחת למטה, רואה את החדר ואת העלייה כאחד, סכי
 שמש (שאינו יכול להסתכל כנגד החמה), והזגדן (מפרש בגמרא) והצירן (מפרש
 בגמרא);
 ושנשרו ריסי עיניו (שערות שבבבת עיניו) פסול מפני מראית העין (אנשרו
 ריסי עיניו קאי).

גמרא:
 תנו רבנן: 'חרום [ויקרא כא, יח: כי כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח או חרם או שרוע]
 = שחוטמו שקוע (למעלה בין עיניו);
 חוטמו סולד (רטיי"ה: שקצר באורכו), חוטמו בולם (נסתמו נקביו), חוטמו נוטף
 (ארוך ותלוי מלמטה משפתו) - מניין?
 תלמוד לומר: 'או חרום';
 רבי יוסי אומר: אין 'חרום' אלא הכוחל שתי עיניו כאחת.
 אמרו לו: הפלגת (יותר מדאי אמרת)!

(בכורות מד, א)
 (אלא) אף על פי שאינו כוחל שתי עיניו כאחת (אף על פי שאינו משוקע כל כך
 הוי 'חרום').

שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה:
 מה 'שתי עיניו למעלה שתי עיניו למטה':? אילימא 'שתי עיניו
 למעלה' = דחזיין למעלה (שעומדות במקומן בסדר, אבל כל שעה רואות למעלה), 'שתי
 עיניו למטה' = דחזי למטה, 'עיניו אחת למעלה ועיניו אחת למטה'
 = דחזי עיניו אחת למטה ועיניו אחת למעלה, היינו 'רואה את החדר
 ואת העלייה כאחת' ('חדר' = למטה; 'עלייה' = למעלה)!!
 אלא 'שתי עיניו למעלה' = דקיימן למעלה (בגובה המצח, שלא כשאר בני
 אדם); 'שתי עיניו למטה' = דקיימן למטה; 'עיניו אחת למעלה
 ועיניו אחת למטה' = דקיימי עיניו אחת למעלה ועיניו אחת למטה,
 וקיימי כסדרן (כלומר: והינן עומדות במקומן כסדר, אבל רואה את החדר ואת העלייה כאחת: שעיניו
 אחת רואה למעלה ועיניו אחת רואה למטה) - נמי 'ורואה את החדר ואת העלייה
 כאחת'!!

מנא הני מילי?
 דתנו רבנן: [ויקרא כא, כ: או גבן או דק או תבלל] בעינו [או גרב או ילפת או מרוח אשך] (דהוה ליה
 למכתב 'דק תבלול', ואנא ידענא דלא שייכא אלא בעין) - כל מה שבעינו; מכאן אמרו:
 שתי עיניו למטה, שתי עיניו למעלה, עיניו אחת למעלה ועיניו אחת
 למטה, ורואה את החדר ואת העלייה כאחת, או שמדבר עם חבירו
 ואחר אומר "לי [אותי] רואה".

תנו רבנן: [ויקרא כא, יח: כי כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח או חרם או שרוע] 'עור -
 בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו; חורוור והמים
 הקבועין מניין?
 תלמוד לומר: 'איש עור' (מדיבויא דאיש).

אמר רבא: למה לי דכתב רחמנא 'איש עור... דק תבלול בעינו' [ויקרא כא, כ: או גבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשך]?

צריכי: דאי כתב רחמנא 'עור' - משום דליתנהו כלל (עור משמע שניטלו עיניו וליתנהו כלל), אבל חורור והמים הקבועין - דאיתנהו ביה - לא, כתב רחמנא 'איש'; ואי כתב רחמנא 'איש' - משום דלא קא חזי כלל, אבל מחסוריתא (שחסרה מראיתו אבל רואה מקצת) - לא? כתב רחמנא 'דק' (טייל"א; מחסרת המראה ואינו ניטל); ואי כתב רחמנא 'דק' - משום דמחסרין, אבל מבלבליתא (לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור ואינו מקצר המראית כלל) - לא; כתב רחמנא 'תבלול'; ואי כתב רחמנא 'תבלול' - משום דמבלבלין, אבל משום משניותא (שמשונות במעמדן כגון למעלה או למטה, או רואה חדר ועלייה כאחת) - לא, כתב רחמנא 'בעינו'.

אמר רבא: הלכך: כל מחמת כהיותא (דאינו רואה) אתיא מ'איש' (דהני חורור והמים הקבועין - כהיותא ניהו, ומפיק להו תנא דבריייתא מאיש), מחסוריתא - מ'דק', מבלבליתא - מ'תבלול', משניותא - מ'בעינו'.

'סכי שמש' - תני רב יוסף: 'סני שמש' (ששונא את השמש, ואינו יכול לראות מקום שחמה זורחת שם);

'זגדיין' - מחוי רב הונא: "חד מדידן וחד מדידהו (שיש לו עין אחת דומה לעין אלו היושבין נגדי, ועין אחת שלי)" - ואיקפד רב יהודה (רב יהודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות).

תוספות בכורות דף מד/א ד"ה מחוי רב הונא מדידהו. פירוש: רב יהודה, שהיה לפניו, פירש בקונטרס שהיו עיניו משונות, ולא פירש במה היו משונות; ור"ת מפרש דרב יהודה - אריך בדורו הוה, דאמר בפרק 'המפלות' (נדה דף כד:), ורב הונא - איניש גוצא הוה, כדאיתא במסכת תעניות פרקא דחסידיים; ומשום הכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל סתם בני אדם, אבל משל רב יהודה היו נכרות: שהיו גדולות הרבה, ולכך הקפיד רב יהודה, והיינו שינוי: דעינו אחת גדולה ואחת קטנה; ואף על גב דלא הוי מומא לענין אחולי עבודה עד שתהא גדולה כשל עגל או קטנה כשל אווז - מכל מקום אין זה שוה בזרעו של אהרן.

מיתיבי: 'שככנא' = שגכיניו (ארוכין ו) שוככים (על עיניו); 'זגדום' = אחד שחור ואחד לבן!?

תנא, כל זוגא דלא שוי להדדי - 'זגדום' קרי ליה.

'הצירן' - עיניו תרוטות (עגולות);

ו'צירניות' (עגולות יותר מתרוטות) - דומעות (מעט), דולפות (יותר מדומעות), טורדות (יותר מדולפות; כמו (משלי כו, טו) דלף טורד).

תנא: 'הזדיר והלופין והתמיד' (תנא אף הזריין ולופיין והתומיין הוי מום, דמזורדן עיניו): זזיר = דמזור עיניה; לופין = דנפישין זיפיה; תמיד = שתמו זיפין.

והני גבי מומין תנו להו (להאי 'תומיין' - מי הוי מום?) והתנן 'שנשרו ליסי עיניו פסול מפני מראית העין' (והא לא פסיל ליה מתניתין אלא משום מראית העין)?

לא קשיא: הא (לא הוי מום, אלא משום מראית העין) - דאשתיוור גרדומי (שרשין), הא דלא אישתיוור גרדומי.

משנה:

עיניו גדולות כשל עגל, או קטנות כשל אווז;

גופו גדול מאבריו (כגון ידי ורגליו ושוקיו) או קטן מאבריו;

חוטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו;

הצומם והצומע (במתניתין מפרש לה);

איזהו 'צומע'? - כל שאזניו קטנות;

'והצומם'? - כל שאזניו דומות לספוג (שכווצות וסתומות);

שפתו העליונה עודפת על התחתונה, התחתונה עודפת על העליונה - הרי זה מום;

ושנשרו שיניו - פסול מפני מראית העין.

גמרא:

אמר רב: משה רבינו - עשר אמות היה (קסלקא דעתא באמה שלו), שנאמר

(שמות מ, יט) ויפרש את האהל על המשכן [וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה ה' את משה]; מ'י פרושו? - משה רבינו פרושו, וכת"ב (שמות כו, טז) עשר אמות אורך הקרש [ואמה וחצי

האמה רחב הקרש האחד].

אמר ליה רב שימי בר חייא לרב: אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום (דגופו גדול מזרועותיו, דהא כל אדם אין גופו אלא שלש אמות באמתו), דתנן 'גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו'!!
אמר ליה: שימי! באמה של קרש [שטמ"ק: קדש] קאמר (דהיינו עשר אמה באמה של קרשים: דאורך הקרשים לא נמדד באמתו של משה; והא דאמרן בפירקא דלעיל (דף מ.) 'אחת יתירה על של משה חצי אצבע' - לאו בשל משה ממש קאמר, דודאי של משה היתה יתירה מאד על אותה של קדש שתיתן משה).

חוטמו גדול [מאבריו או קטן מאבריו]:
תנא: כאצבע קטנה (אם חוטמו גדול לפי שאר אברין יותר מדאי כשיעור רוחב אצבע קטנה - הוי מום). (היכי משערין ליה? - מודדין חוטמו לחוטם בני אדם הארוכין בגופן כמוהו).

הצימם והצימע:
תנא: 'אף הצימח'.
לא הווי ידעי רבנן מאי 'צימח'; שמעו לההוא טייעא דהוה קאמר: "מאן דבעי צימח", ואישתכח גדיא חזיזא (אזניו ארוכות מאד עד שתכופות למטה).
אמר רב חסדא: עז שאין לה קרנים ורחל שיש לה קרנים - כשרים לגבי מזבח.
תניא נמי הכי: 'יש דברים שהן כמומין ואינן כמומין, ושוחטין עליהם כמקדש (דלא הוי מום) אבל לא במדינה, ואלו הן: עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימח והצימם והצומע'. (ומתניתין, דחשיב להו באדם מומין, קאמר לפי שאינו שוה בזרעו של אהרן).

אמר רב חסדא אמר אמימר: נטלו קרנותן וזכרותן עמהן (היינו עצם התחוב בתוך הקרניים; זכרות הטלפים היינו עצם שבתוך הטלפים, דזו היא כף הרגל) - פסולה, ואין פודין עליהם (אם בהמת שאר קדשים שאינה בכור - אינה נפדית בכך: דלא הוי מום גמור, אלא לאיפסולי); נטלו טלפיים וזכרותם עמהן - פסולין ונפדין עליהם.

מיתבי: 'נטלו קרניין וטלפייין וזכרותן עמהן פסולין ונפדין עליהן' (וקשיא לרב חסדא דאמר אין נפדין)
לא קשיא: הא (בריתא) דאיתעקור איתעקורי (קרנים ושרשי הזכרות, ונראית גומא בראש), הא (רב חסדא) דאיגום איגומי (נחתכין מלמעלה ושרשיו נשאר).
ודאיגום איגומי פסול (מי שייך בה אפילו פסלות)? ורמינהו 'פרה (אדומה) שקרניה וטלפיה שחורים - יגוד (יחתוך, כמו גודו אילנא (דניאל ד, פסוקים יא, כ), '!!?
תרגמה זעירי: (האי דקתני יחתוך -) מעילוי זכרות (שיש בחודו של קרן כשתים ושלש אצבעות שאין זכרות מגיע שם, ואם השחרות אין מגיע עד מקום הזכרות - יחתוך, אבל יותר מכאן פסולה).

(בכורות מד, ב)

משנה:

דין שוכבין (גדולים) כשל אשה, כריסו צבה, טיבורו יוצא, נכפה (נופל מחמת חולי) אפילו אחת לימים (שאינו נופל אלא פעם אחת לימים שתבא לזמן קבוע), רוח קצרה (רוח שד) באה עליו, המאושבן (ביציו גדולים) ובעל גבר (גידו גדול).

גמרא:

אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא: משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים (דדרך תלמיד חכם להיות צנוע באכילה ובשתיה, אבל להטיל מים - לא ליהוי צנוע: שמא ימתין ויסתכן).

ותניא נמי הכי: 'משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים, ומעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין - ונמצא כריסו צבה'.

שמואל איצטריך ליה (להטיל מים) בשבתא דרגלא (שלשים יום קודם הרגל; דשואלין ודורשין בהלכות הרגל, כדאמרינן במגילה (דף ט.)) ; נגדו ליה גלימא (פרסו סדין בינו לבין העם). אתא לקמיה דאבבה, אמר ליה: אתן לך ארבע מאה זוזי וזיל אהדר עובדא (דרוש שאסור להמתין מלהטיל מים עד שיהא לו צניעות); את - דאפשר לך

(לפרוש סדין לפי שחשוב אתה), (ואי ליצטרך אינש אחרינא) דלא אפשר ליה (וימתין עד שילכו העם) ליסתכן (ויסתכן ויהא עקור).
מר בר רב אשי איצטריך אגודא גמלא, אשתין. אמרו ליה: חמתך (חמותך) קאתיא!
אמר להו: באודנה (אפילו בתוך אזנה הייתי מטיל מים אם לא היה לי מקום אחר קודם שאמתין, וכל שכן בפניה) !
ותיפוק לי משום עלקא (דקתני לעיל שבקש להשתין ולא השתין, ונמצא כריסו צבה - ממאי דמשום המתנה הוה ליה? דלמא עלקא שתה שקורין שנשוא"ה, לפיכך צבה כריסו) ?
בשותת (שאינו יכול להטיל מים יפה לאחר כן, אלא שותת טיפין טיפין - דודאי מחמת עיכוב שתן הוה ליה) .

תנו רבנן: 'שני נקבים יש בו באדם: אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע, ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום; כשעה שאדם נצרך, אם נקבו זה לתוך זה - נמצא עקר'.
אמר ריש לקיש: מאי דכתיב (דברים לז) [ברוך תהיה מכל העמים] לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך; אימתי לא יהיה בך עקר? - בזמן שבבהמתך (שתשים עצמך כבהמה שלא תהא צנוע בהטלת מים) .

אמר רבי יהושע בן לוי: 'לא יהיה בך עקר' - מן התלמידים, 'ועקרה' - שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום (וכשתתפלל על בניס - תהא נשמעת תפלתך); אימתי? - בזמן שאתה משים עצמך כבהמה (שלא תמתין מלהטיל מים) .

אמר רב פפא: לא ישתין אדם מים, לא על כלי חרס (בתוך עביט של מימי רגלים לפי שמשליכין אותו בנהר בסמוך להם ונהרות בבל הולכין ומתעכבין בעין עיטם, כדמפרש) ולא על מקום קשה (שאינן בולעין, וצפין על הקרקע עד שנשטפין למקום מדרון ונופלין לנהר), דאמר רב: הני מדורי דבבל (מקומות מדרון שבבבל) - מהדרי מיא לעין עיטם (שבו כהן גדול טובל ביום הכפורים, כדאמרין במסכת יומא בפרק שלישי (דף לא.) !

אמר אביי: הא איתתא לא תקום להדיא באנפי ינוקא (כשהיא מטלת אל תעמוד ממש כנגד התינוקות דחוצפתא היא); אגיסא (אם לצד אחר שאין משתנת בפני התינוק) - לית לן בה.
תניא: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: עמוד (גדולים) החוזר - מביא אדם לידי הדרוקן (חולי מעיים); סילון (קטנים) החוזר - מביא אדם לידי ירקון'.
אמר רבה בר רב הונא אמר רב קטינא אמר ריש לקיש: דם רבה - שחין רבה (המרבה דם שאינו מקיז - מרבה שחין); שכבת זרע רבה (מי שיש לו אשה ואינו משמש ממנה) - צרעת רבה (מרבה צרעת); צואה רבה - הדרוקן רבה; מי רגלים רבין - ירקון רבה.

'רוח קצרית באה עליו' - מאי ניהו?
תנא: רוח בן נפלים באה עליו (רוח שטות על ידי שד - זהו בן נפילים; נויטורין) .

המאושבן ובעל גבר:
תנא: 'משוכן' - בביצים, ו'בעל גבר' - בגיד.
תנא: 'משוכן' - זה 'הקין'; 'ה'גרבתן' זה בעל קיק; 'קין' (היינו 'משוכן') בביצים (שביציו גדולים); 'גרבתא' (היינו מין בעל גבר) - בגיד (שגידו גדול);
ועד כמה (יגדל הגיד שיהא פסול)?
מחוי רב יהודה עד רכובה.
תניא: 'רבי אליעזר בן יעקב אומר: עד רכובה - פסול, למעלה מן רכובה - כשר'.
איכא דאמרי: עד רכובה כשר, למטה מן הרכובה פסול.

משנה:
אין לו ביצים, או אין לו אלא ביצה אחת - הרי זה 'מרוח אשך' האמור בתורה [ויקרא כא, כ: או גבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשך]

רבי ישמעאל אומר: כל שנימוחו אשכיו (גירסת רש"י: שנמרחו אשכיו: שנימוחו ביציו);
רבי עקיבא אומר: כל שרוח באשכיו (שבציציו נפוחים);
רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: כל שמראיו חשוכין (שהוא שחור ככושי ולא בביצים משתעי כלל).

גמרא:
קשיא ליה לרבי ישמעאל (כלומר להכי פליג רבי ישמעאל אתנא קמא: משום דקשיא ליה: אם כן, דבשאיין לו ביצים מישתעי קרא): הא חסר אשך מיבעי ליה? (להכי) תני (רבי ישמעאל) 'שנמרחו אשכיו'.
קשיא ליה לרבי עקיבא: האי, מ'מרוח אשך' מיבעי ליה (דהא מ"ם דמרוח - משמשת היא)! תני 'שהרוח באשכיו';
קשיא ליה לרבי חנינא בן אנטיגנוס: האי - 'רוח אשך' מיבעי ליה - תני 'שמראיו חשוכין'; קסבר גורעין ומוסיפין ודורשין (גורעין ח"ת ממרוח ואלף מאשך, ומוסיפין ח' במקום אלף על אשך, ואלף במקום ח"ת על מרוח, והוי 'מרואו חשך').
היינו 'כושי' (וכושי בהדיא קתני מתניתין (פ"ז מ"ו; לקמן מה): 'הכושי והגיחור')?
רבי חנינא בן אנטיגנוס לא תני 'כושי'.

משנה:
מקיש בקרסוליו (שארכותיו עוקמות לחוץ, וקרסוליו לפניו, ונוקשין זה לזה כשהוא מהלך),
ובארכבותיו (היינו איפכא: שרגליו עוקמות לחוץ, ומרחיק זה מזה עד שארכבותיו מלמעלה העקומות כלפי פנים נוקשות זו לזו),

(בכורות מה, א)
המשך המשנה
ובעל הפיקים, העיקל (כדמפרש) -
(וקמפרש 'עיקל' ברישא): איזהו 'העיקל'? כל שהוא מקיף פרסותיו (כשיושב ומחבר פרסות רגליו זו לזו) ואין ארכבותיו נוקשות זו לזו (שעוקמות כלפי חוץ);
פיקה יוצא מגודלו (חתיכת בשר עגול כפיקה יוצאה מגודלו);
עקיבו יוצא לאחוריו (כדמפרש בגמרא: ששוקו עומד באמצע רגלו: שחצי הרגל עומד בפנים וחצי לאחור);
פרסותיו רחבות כשל אווז (שקלושות הן כשל אווז, ואין ארכן יתר על רחבן);
אצבעותיו מורכבות זו על זו או קלוטות למעלה: עד הפרק (פרק האמצעי) - כשר;
למטה מן הפרק (דהיינו לצד הצפורן: שמחוברין כולן) וחתכה (שהיו מסולקים) - כשר;
היתה בה יתרת (אצבע יתירה) וחתכה: אם יש בה עצם - פסול (הואיל וחתכה, שהרי הוא מחוסר אבר שנברא בו), ואם לאו - כשר (דלא חשיב אלא תלתול בעלמא);
יתר בידי וברגליו: שש ושש, עשרים וארבע (מפרש לגבי קרא בגמרא אמאי נקט לה; ומתניתין - לישנא דקרא נקט): רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין;
השולט בשתי ידיו: רבי פוסל, וחכמים מכשירין.

גמרא:
תנו רבנן [נספרא אמור פרשתא ג משנה י']: 'ויקרא כא, יט: או איש אשר יהיה בו] שבר דגל [או שבר יד];
אין לי אלא שבר דגל, מניין לרבות הקישן (היינו המקיש בקרסוליו),
והעיקל והקילבן (היינו פיקה יוצאה מגודלו)?
תלמוד לומר: או שבר דגל' (בספרא: תלמוד לומר: איש!?).
תנא: 'בעל הפיקין והשופנר'.
אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: 'בעל הפיקין' = שיש לו
כסות הרבה (שאיסתרוא שלו, שקורין קבילא [קרסול], גדולה מאד); 'שופנר' = שאין
לו כסות כל עיקר.

פיקה יוצא מגודלו ועקיבו יוצא לאחוריו:
אמר רבי אלעזר: שוקו יוצא באמצע רגלו.

פרסותיו רחבות כשל אווז:

אמר רב פפא: לא תימא דטריפה (קלוש, טנב"א [דק]) ולא סדיקא [שאיין לו שסע בין אצבעות הרגלים, כלומר: שהרגל נראית ללא אצבעות ניכרות], אלא כיון דטריפה - אף על גב דסדיקא.

אצבעותיו מורכבות זו על גב זו או קלוטות:
תנו רבנן: '[ויקרא כא, יט: או איש אשר יהיה בו שבר רגל או] שבר יד; אין לי אלא שבר יד, אצבעות מורכבות זו על גבי זו, או קלוטות למעלה מן הפרק (למעלה דברייתא היינו 'למטה' דמתניתין) וחתכן - והאמרת כשר!?
אלא
ולא חתכן - מניין?
תלמוד לומר: 'או שבר יד'.

היתה בו יתרת וחתכה: אם יש בה עצם - פסול, ואם לאו - כשר:
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא שנספרת (עם שאר האצבעות) על גבי היד (שעומדת בשורתן; בהיא קתני מתניתין דחשיב אבר).

תנו רבנן: 'יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן' (ואין בה צפורן רבותא נקט: אף על גב דאין בה צפורן - חשיב אבר אם נספרת על גבי היד) - מטמא במגע ובמשא, ומטמא באהל (וכגון שיש בה בשר קצת, ולא כזית: דאי הוה בה כזית בשר - אפילו אינה נספרת, או אין בה עצם - נמי הוה מטמא באהל, דהא כזית מן המת מטמא באהל! ואי לא הוה בשר כלל - אפילו נספרת נמי דחשיב 'אבר' - לא מטמא באהל: דאין עצמות מטמאין באהל אלא רוב בנין או רוב מנין, או רובע הקב; אבל השתא: דאיכא מקצת בשר - מטמא אף על גב דליכא כזית, הואיל ונספרת על גב היד: דחשיב 'אבר'; דהכי אמרינן במסכת נדה בפרק 'יוצא דופן' (דף מג:): 'האברים אין להם שיעור: אפילו פחות מכזית מן הנבילה ופחות מכזית מן המת', ועולה למנין קכ"ה (אם אין בה בשר - עולה למנין קכ"ה, דזהו רוב מנין אברי המת: דאברי המת רמ"ח, ורוב מנינו של מת מטמא באהל). אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ובנספרת על גב היד (דאי לא קיימא בשורת האצבעות - לא חשיב 'אבר', הואיל ואין בה צפורן).

אמר רב חסדא: דבר זה - רבינו הגדול (רב) אמרו, המקום יהיה בעזרו: יתרת שיש בה עצם ואין בה צפורן - מטמא במגע ובמשא, ואין מטמא באהל (ובאינה נספרת, כדמפרש [להלן]).
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ובשאינה נספרת על גב היד (דאיכא תרתי לגריעותא: אין בה צפורן ואינה נספרת; אבל יש בה צפורן - מטמא ואף על גב דאינה נספרת, והכי תנן בפרק 'בא סימן' (נדה דף מט:)); אמר רבי יוחנן: עשו דבריהם כדברי נביאות (שאיין צריכין ליתן טעם לנבואתן, לפי שבלא טעם שומעים להם - כך הם לא נתנו טעם לדבריהם): מה נפשך: אי 'אבר' הוא - באהל נמי תטמא, ואי לאו 'אבר' הוא - במגע ובמשא נמי לא ליטמי!?
אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא: משום עצם כשעורה נגעו בה.
רב פפא אמר: גזירה שאינה נספרת אטו נספרת.
אי הכי, שאינה נספרת - באהל נמי תטמא!?
עבדו רבנן היכירא כי היכי דלא לישרפו עליהו תרומה וקדשים.

תנן התם [אהלות פ"ב מ"א]: 'רוב בנינו ורוב מנינו של מת - אף על פי שאין בו רובע טמאין' (באהל) (וגבי אהלות תנינן לה)
תנו רבנן: 'איזהו רוב בנינו?'
שני שוקיים וירך אחד, הואיל ורוב גובהו כגדול (דזהו רוב הגובה באדם גדול שאינו ננס באברים: דשני שוקיים וירך אחד הוי רוב גובה הגוף בלא הראש, דלגבי בנין המת לא חשיב ראשו בביריתא דאהלות, דקתני 'איזהו בנינו? - השוקיים והירכיים הגוף והשדרה'; נ"א: 'הואיל ורוב בנינו בגודל' גרסינן, והכי לישנא דתוספתא: בגודל בגובה);
איזהו רוב מנינו?
קכ"ה.

[בריייתא זו שונה מאד מהתוספתא אהלות פ"ג מ"ג באותו ענין]
אמר ליה רבינא לרבא: תנא מנינא אתא לאשמועינן (בתמיה: דכיון דרמ"ח אברים, פשיטא דרובא הוי קכ"ה)?

קא משמע לן כדתניא [תוספתא אהלות פ"א מ"ג]: 'חסר שאין בו אלא מאתים' (שנברא חסר בכל יד ובכל רגל שתי אצבעות, דהיינו שמונה אצבעות ובכל אצבע יש שש עצמות; כך מפרש במסכת אהלות - הרי חסר מן האצבעות מ"ח, ולא נשתיירו אלא מאתים), ויתר שיש בו מאתים ושמונים ואחד (כגון אשה שנבראת יתירה ארבע אצבעות: בכל יד ורגל ששה, והרי ארבע אצבעות

יתירין הוי כ"ד עצמות יותר; ובאשה יש שני צירין ושני דלתות ומפתח, כדאמרין לקמן - הרי כ"ט אברין יותר; הוסיפן על רמ"ח ותמצא רע"ז; וארבע הנותרין לא ידענא היכי מתרמי, דודאי אין בכל אצבע אלא שש עצמות סך הכל, לא שורש ולא ענף, והכי מפרש באהליות) - כולן (כל אלו יתירין - חשובין לאברים, ו)עולין למנין קכ"ה' (ושמעין מינה) זיל בתר רובא דאינשי. (דאף על גב דקכ"ה לא הוי רובא דידיה, דהא רפ"א היו לו - אפילו הכי הוי קכ"ה רובא, וגבי חסר נמי: אף על גב דהוי רובא דידיה ק"א - אפילו הכי לא חשיב רובא אלא קכ"ה).

אמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה בתלמידיו של רבי ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך; בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים; אמר להם: שמא באשה בדקתם, שהוסיף לה הכתוב שני צירים (קדדונ"ש) ושני דלתות.

תניא: 'רבי אל[ן] עזר אומר: כשם שצירים לבית - כך צירים לאשה, שנאמר (שמואל א' ד, יט) [וכלתו אשת פינחס הרה ללח ותשמע את השמועה אל הלקח ארון האלקים ומת חמיה ואישה] ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה;

רבי יהושע אומר: כשם שדלתות לבית - כך דלתות לאשה, שנאמר (איוב ג, י) כי לא סגר דלתי בטני [ויסתר עמל מעיני];

רבי עקיבא אומר: כשם שמפתח לבית - כך מפתח לאשה, שנאמר (בראשית כט, לא; ל, כב) ויפתח את רחמה'.

לרבי עקיבא קשיא דתלמידיו רבי ישמעאל (מפתח הוו להו רנ"ג, וקשיא לתלמידיו רבי ישמעאל דלא מצאו אלא רנ"ב)? דלמא אידי דזוטרא (המפתח) אתמוחי מתמח (מחמת שליקה).

אמר רבא: וכולן (כל היתירין הללו שבאשה) אין מטמאין באהל (האבר בפני עצמו שיש עליו בשר קצת), שנאמר (במדבר יט, יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל [כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים]: דבר השוה לכל אדם.

אמר ליה אביי: ובאיש ליכא? והכתיב (ישעיהו כא, ג) [על כן מלאו מתני חלחלה] צירים אחזוני כצירי יולדה [נעויתי משמע נבהלתי מראות]! ? צירי בשר (תירוצא הוא: לא חשיב 'אבר' בלא עצם).

והכתיב (דניאל י, טז) [והנה כדמות בני אדם נגע על שפתי ואפתח פי ואדברה ואמרה אל העמד לנגדי] אדני במראה נהפכו צירי [עלי ולא עצרתי כח]!

הכא נמי צירי בשר.

הכי נמי מסתברא, דאי לא תימא הכי - מאתים וארבעים ושמונה היכי משכחת לה? לא באיש ולא באשה! ?

(בכורות מה, ב)

יתר בידי וברגליו [שש ושש, עשרים וארבע: רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין; השולט בשתי ידיו: רבי פוסל, וחכמים מכשירין]:

אמר רבי יצחק: ושניהם מקרא אחד דרשו: (שמואל ב כא, כ) ותהי עוד מלחמה [בגת] ויהי איש מדין (מדין קרי) ואצבעת ידיו ואצבעת רגליו שש ושש [עשרים וארבע מספר וגם הוא ילד להרפה]; מר סבר בגנותיה משתעי, ומר סבר בשבחיה משתעי.

אמר רבה: מה לי דכתיב 'שש ושש עשרים וארבע מספר'?

צריכי: דאי כתב רחמנא 'שש ושש', הוה אמינא שית דידיה ושית דכרעיה (בידו אחת וברגלו אחת היה יתר, ולא בשתייהן) - כתב 'עשרים וארבע'; ואי כתב עשרים וארבע, הוה אמינא: חמש מהאי גיסא ושבע מהאי גיסא - כתב 'שש ושש מספר'.

בנספרת על גבי היד:

תניא: 'אמר רבי יהודה: מעשה באדם אחד שבא לפני רבי טרפון יתר בידי וברגליו, שש ושש עשרים וארבע; אמר לו: "כמותך ירבה בישראל"!

אמר לו רבי יוסי: משם ראייה? כך אמר לו: כמותך יתמעטו ממזירי ונתיני מישראל' (כל ממזרים שבישראל יהיו כמותך ויהיו ניכרין שמטפה פסולה הן, ולא ידבקו בהן).

השולט בשתי ידיו:

תנו רבנן: 'איטר - בין ביד בין ברגל - פסול; השולט בשתי ידיו: רבי פוסל וחכמים מכשירין'!

מר סבר: כחישותא אתחלא (ליה) בימין, ומר סבר: בריותא אתחלא בשמאל.

משנה:

הכושי הגיחור והלבקן והקפח (מפרשים בגמרא), והננס והחרש והשוטה והשיכור, ובעלי נגעים טהורים (כגון ספחת דאי נגעים טמאים לא איצטריך למימר דאפילו אכניסה דעזרה הוי חייב כרת) - פסולין באדם וכשרים בבהמה; רבן שמעון בן גמליאל אומר: שוטה מן הבהמה אינה מן המוכחר; רבי אלעזר [נ"א: רבי אליעזר בן יעקב] אומר: אף בעלי הדלדולין (גירסת רש"י: התלתולין: כמין חתיכות בשר יוצאות ותולות להם) - פסולין באדם וכשרין בבהמה.

גמרא:

'כושי' = אוכמא; 'גיחור' = חיוורא; 'לבקן' = סומקא (רו"ש בלעז). איני! והא הוא דאמר להו: "מאן בעי לוקיאני" ואישתכח חיוורא (טלאים לבנים היו)!?
אלא: 'כושי' = אוכמא; 'גיחור' = סומקא, כדאמרי אינשי: סומקא גיחיא (לטומקא רגילי אינשי למיקרייה 'גוהיא'); 'לבקן' = חיוורא, כההוא דאמר להו: "מאן בעי לוקיאני", ואישתכח חיוורי.

קפח:

תני רב זביד: גבוה.
איני! והתני רבי אבהו: מנין שהקב"ה משתבח בבעלי קומה? שנאמר (עמוס ב, ט) ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו [וחסן הוא כאלונים ואשמיד פרו ממעל ושרשיו מתחת].

אמר רב פפא באריכא שמיטה סניא (דארוך הוא, ודק: שאינו עבה לפי אורכו; ולפי שדק הוא - אינו יכול לסבול קומתו, ונכפף, ונראה כמו שחליותיו שמוטות).
אמר ריש לקיש: גבוה לא ישא גבוהית, שמא יצא מהן תורן; ננס לא ישא ננסת, שמא יצא מהם אצבעי; לבן לא ישא לבנה, שמא יצא מהם בוהק (שלבן ביותר); שחור לא ישא שחורה, שמא יצא מהן טפוח (שחור כקדירה; וחבירו בשילהי מסכת שבת פ"כד מ"ה, דף קנז): 'זפקו את המאור בטפיח'.

החרש השוטה והשכור:

'שכור' מחיל עבודה (בתמיה: אחולי אחיל עבודה, דכתיב (ויקרא י, ט) ויין ושכר אל תשת וכתיב בתריה [פסוק י] להבדיל בין הקודש ובין החול)!? בהדי מומי דמחילי עבודה בעי למיחשב?
בשאר דברים המשכרים (וקתני ליה גבי מומין הבאין מחמת שאין שוין בזרעו של אהרן, דאמרינן בריש פירקין, דלא מחיל עבודה), ודלא כרבי יהודה (דמשוי לשאר דברים המשכרים דין יין דמחיל עבודה, דקאמר במסכת כריתות (תוספתא כריתות פ"א מ"ב; דף יג): 'על היין במיתה ועל שאר משכרין באזהרה' ונפקא לן משכר אל תשת וכתיב בתריה ולהבדיל בין הקדש ובין החול, אלמא לרבי יהודה שאר משכרין מחיל עבודה), דתניא [תוספתא כריתות פ"א מ"ב]: 'אכל דבילה קעילית (הגדילה באותו מקום, ומשכרת כיון) ושתה חלב או דבש (מ"ד MEAD בלע"ז; מים ודבש שלוקין ביחד), נכנס למקדש - חייב (מלקות)' (כרבי יהודה מוקמינן לה בפרק 'אמרו לו' בכריתות (שם), דקאמר התם 'על שאר משכרין באזהרה דאל תשת: דכיון דכתיבי שאר משכרין מחיל עבודה, דהא כתיב בין הקודש ובין החול [ויקרא י, ט], ומתניתין, דלא חשיב להו גבי הנך דמחילי עבודה - דלא כרבי יהודה).

משנה:

אלו כשרין באדם ופסולין בבהמה: אותו ואת בנו (פסול לקרבן דמחוטר זמן הוא), טריפה, ויוצא דופן, >ושנעבדה בהן עבירה ושהמית את האדם< והנושא נשים בעבירה (גרופה וחלוצה) - פסול עד שידירנה הנאה, והמטמא למתים פסול עד שיקבל עליו שלא יהא מטמא למתים.

גמרא:

'ואלו כשרין באדם' - מאי 'באותו ואת בנו'? אילימא אהרן ובניו - דכותיה תייש ובנו מי נהיג? והתניא: 'אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים'?

אלא תיישה ובנה - דכוותה הכא כהנת ובנה? כהנת בת עבודה היא?
לעולם אהרן ובניו, דכוותה הכא תייש ובנו.
אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר אבין: עדא אמרה (זאת אומרת)
חנניה היא, דתניא: 'אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג
בזכרים; חנניה אומר: נוהג בזכרים' (האב והבן או בת) ובנקבות'.

והנושא נשים [בעבירה - פסול עד שידירנה הנאה]:
תנא: 'נודר ועובד' (אף על פי שעדיין לא גירש - מותר לעבוד משנדר שלא תהנה ממנו והוא
ממנה), 'יודד ומגדש';
וליתחוש דלמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה?
קסבר: (הבא להתיר נדרו) צריך לפרט את הנדר (צריך שיפרט על מה נדר, וכי שמע
דמשום דפטולה לו נדר - לא שרי נדרה).
הניחא למאן דאמר צריך לפרט את הנדר, אלא למאן דאמר אין צריך
לפרט את הנדר מאי איכא למימר?
דמדרינן ליה ברבים (פלוגתא היא במסכת גיטין [ב'השולח גט' דף מו.] גבי המוציא את אשתו משום
נדר).
הניחא למאן דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה, אלא למאן
דאמר יש לו הפרה מאי איכא למימר?
דמדרינן

(בכורות מו, א)
ליה אדעת רבים.
אמר אמימר: הלכתא: אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו
הפרה, על דעת הרבים אין לו הפרה;
והני מילי (דאין לו הפרה לנדר שהודר על דעת רבים) לדבר הרשות, אבל לדבר
מצוה יש לו הפרה -
כי ההוא דמקרי דרדקי, אדריה רב אחא (שלא ילמד עוד תינוקות) דקא פשע
בינוקי (מלקה אותן ומתים), ואהדריה רבינא: דלא אשכח דהוה דייק
כוותיה.

והמטמא למתים [פסול עד שיקבל עליו שלא יהא מטמא למתים]:
מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה (בלא נדר), ומאי שנא התם דמדרינן
ליה?
התם (גבי נשים) יצרו תקפו (להכי מדרינן ליה).

הדרן עלך מומין אלו